

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

НЕРУБАЙСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ЛЦЕЙ № 1 НЕРУБАЙСЬКОЇ
СІЛЬСЬКОЇ РАДИ ОДЕСЬКОГО РАЙОНУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

МОДЕРНІЗАЦІЯ
ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В СУЧАСНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

Одеса - 2023

УДК 371

ББК 74

Рекомендовано Вченою Радою

Державного закладу

«Південноукраїнський національний педагогічний університет імені
К.Д. Ушинського»

Протокол № 8 від 23 лютого 2023 р.

Рецензенти:

Доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» Ірина Анатоліївна Княжева

Кандидат педагогічних наук, доцентка, професорка кафедри мовної підготовки Одеського державного університету внутрішніх справ Євгенія Василівна Тягнирядно

Модернізація освітнього процесу в сучасних закладах освіти : збірник наукових праць / редкол. О.Я.Чебикін та ін. Одеса: Університет Ушинського, 2023. 264 с.

© Кафедра педагогіки

Університету Ушинського, 2023

©Нерубайський академічний ліцей № 1 Нерубайської сільської ради,
Одеського району Одеської області, 2023

шляхи – налагодження контактів з міжнародними організаціями, проведення спільних міжнародних заходів та проектів з проблеми формування професійно – педагогічної компетентності. Девіз нашого освітнього закладу як і всієї країни: «Підтримуємо наших Захисників! Слава ЗСУ! Разом до перемоги!».

Література

1. Освіта України в умовах воєнного стану (інформаційно-аналітичний збірник). Київ. 2022 р. 358 с.
2. Як організувати викладання навчальних предметів в умовах воєнного стану: рекомендації Державної служби якості освіти – URL: <https://sqe.gov.ua/yak-organizuvati-vikladannya-navchaln/>

ВИХОВАННЯ ПРАЦЕЛЮБНОСТІ У ДІТЕЙ

І. А. Княжева,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри педагогіки,

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»;

О.В.Заволока,

студентка магістратури

Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

У сучасних умовах розбудови незалежної української держави, упевненому переходу до ринкової економіки в усіх сферах життя, все більше уваги вимагають проблеми трудового виховання підростаючого покоління, підготовки його до нових, постійнозмінюваних соціальних та економічних умов життя суспільства. Важливим завданням трудового виховання є формування працелюбності.

Проблема працелюбності давно займає значне місце у науковій психолого-педагогічній літературі. Це природно, бо суспільство не може існувати без

формування у молодого покоління готовності до праці, бажання і вміння працювати. Праця дуже рано входить в життя маленької людини як провідний чинник її різнобічного розвитку. У найперших елементарних трудових операціях дитина задовольняє свої потреби і завдяки цьому встановлює «істинні контакти» з речами і оточуючим світом, пізнає «процес реального життя». Характер і особливості первісної трудової діяльності досить сильно визначає розвиток особистості дитини в цілому.

Працелюбність представляє собою одну з найбільш важливих базових якостей особистості. На цьому наголошується зокрема в програмі розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі», у якій одним з основних завдань зазначений розвиток в дошкільника таких базових якостей, як самостійність, працелюбність, людяність, самолюбність, спостережливність, відповідальність, розсудливість, справедливість, самовладання, креативність.

Для нашого дослідження суттєвою є позиція, що пов'язує трудове виховання з розвитком особистості, з опертям на почуття дитини, що виражена в дослідженнях О. Кононко, В. Логиновой, Г. Д. Шатової та ін. У працях психологів отримала вирішення проблема особистості, значення діяльності в процесі її формування (Л. Виготський, О. В. Запорожець, Г. Костюк, О. Леонтьев, А. Петровський, С. Рубінштейн, Д. Ельконін та ін.).

У психолого-педагогічній науці і практиці приділяється значна увага початковому періоду трудового навчання (Г. Беленька, З. Борисова, М. Машовець, Т. Поніманська та ін.). У дослідженнях О. В. Запорожця, Г. С. Костюка, Г. О. Балла та ін. червоною ниткою проходить обговорення проблеми дотримання і збереження цілісного підходу в трудовому вихованні на різних вікових етапах. Зокрема доведено, що в дітей дошкільного та передшкільного віку в більшому чи меншому ступені можуть бути сформовані всі психологічні компоненти праці: вміння ставити перед собою мету і досягати її; розуміння необхідності праці дорослих і суспільно цінні мотиви власної трудової діяльності; трудові вміння та навички, в тому числі вміння добирати і використовувати залежно від конкретних трудових задач знаряддя праці,

суспільні якості особистості, такі як турботливість, відповідальність, самостійність, працелюбність.

Важливим етапом переосмислення підходів до трудового виховання стали теоретичні концепції О. Запорожця, О. Кононко, О. Леонтєва та ін. Дослідження з проблем трудового виховання та навчання виконані в категоріях діяльнісної теорії (В. Котирло, М. Подд'яков, Ю. Проскура, В. Рибалка, Т. Цвелих та ін.), у руслі теорії поетапного формування розумових дій (Л. Парамонова, О. Сафонова та ін.), теорії формування узагальнених дій (І. Бех), орієнтування у навчанні на внутрішню логіку розвитку дитини (О. Проскура, Р. Чернецька), переорієнтували, у значній мірі, практику трудового навчання та виховання.

Для теорії і практики трудового виховання методологічне значення має положення сучасної психолого-педагогічної науки про те, що трудова діяльність дітей дошкільного віку з самого початку формується під керівництвом дорослого як самостійна діяльність і на кожному віковому етапі життя дитини має свої специфічні особливості (Г. Беленька, Н. Гавриш, І. Карабаєва, К. Крутий, С. Ладивір, М. Машовець, В. Павленчик, Т. Піроженко та ін.).

Людина перетворює світ за допомогою праці – фізичної, інтелектуальної діяльності, спрямованої на задоволення матеріальних і духовних потреб людини. Праця виконує практичну (створення матеріальних, духовних цінностей, соціально-побутових умов життя і діяльності людини), розвивальну (розвиток особистості в процесі активного включення людини у трудовий процес) і виховну (формування суспільно і особистісно цінних якостей людини, її морально-естетичного ставлення до життя і діяльності) функції. Виховна функція праці реалізується в процесі трудового виховання дітей дошкільного віку.

У дослідженнях З. Борисової, О. Кононко, Н. Лисенко, В. Логинової, Л. Пісоцької, Т. Поніманської та ін.) показано, що саме в дошкільному і молодшому шкільному віці найбільш ефективно можуть бути сформовані такі показники працелюбності як: усвідомлення мети діяльності і наполегливість в її досягненні; готовність доводити розпочату справу до кінця; прояв емоційно-

позитивного відношення до праці; адекватна оцінка результатів діяльності; акуратність, старанність, бережливе відношення до засобів і продуктів праці. Їх не сформованість на даному віковому етапі стає перешкодою в навчально-пізнавальній діяльності й подальшій адаптації в самостійній трудовій діяльності.

Заклад дошкільної освіти знаходиться у витоків становлення особистості і закладає основи формування тих моральних якостей, які у подальшому увійдуть до «золотого фонду» особистості. Серед останніх важлива роль відводиться формуванню працелюбності, яка розглядається нами як якість особистості, що проявляється у засвоєнні знань про працю дорослих, характеризується уявленнями про різні види праці і усвідомленістю власних дій, бажанням їх здійснювати.

У дошкільні роки відбувається становлення власне трудової діяльності. Сучасна педагогіка розглядає цей процес як тривалий у часі процес засвоєння дитиною соціального досвіду, вироблених людством засобів трудової діяльності, які включають в себе, по-перше, певне коло знань, по-друге, уміння працювати.

Розглядаючи трудове виховання як процес засвоєння дитиною під керівництвом дорослого системи знань про мотиви, мету, зміст, структуру праці і формування у неї певних трудових умінь, з'ясовано, що у дітей п'ятого року життя можуть бути сформовані всі структурні компоненти трудової діяльності на рівні доступних дітям цього віку трудових процесів, що і обумовило вибір віку досліджуваних.

Серед умов, які сприяють підвищенню ефективності трудового виховання можна назвати: створення належного матеріального середовища; повсякденність праці дітей і регулярність участі у неї кожної дитини; атмосфера поваги до праці дорослих (трудова атмосфера); посиленість праці; урахування індивідуальних можливостей кожної дитини; узгодженість зусиль вихователів і батьків.

Важливими передумовами формування працелюбності дошкільників у процесі пізнання світу дорослих можна визначити такі:

- виникнення мотивів, пов'язаних з інтересом до світу дорослих, з бажанням бути схожими на них;

- оволодіння мовою;
- розвиток соціальної перцепції, у процесі якої дитина більш глибоко сприймає якості і властивості особистості дорослого, у тому числі і працелюбність;
- інтенсивне формування довільних рухів руки;
- подальший розвиток ручної вмілості, виникнення здатності оцінювати діяльність іншої людини; розвиток моральних, естетичних почуттів.

Аналіз наукової літератури, державного стандарту дошкільної освіти (БКДО), програмних вимог дозволив визначити такі показники сформованості працелюбності у дітей передшкільного віку:

- розуміння необхідності праці дорослих і своєї праці;
- дбайливе ставлення до результатів праці довколишніх людей;
- наявність трудових навичок і вмінь, звички кожного дня виконувати певні трудові операції (відповідно до програмних вимог вікової групи);
- прагнення приносити користь близьким людям,
- інтерес до змісту, процесу чи засобів праці;
- переживання почуття радощів від добре виконаної роботи і незадоволеність, бажання виправити те, що не вийшло.

Робота по вихованню працелюбності у дітей передшкільного віку передбачає залучення кожної дитини до сфери реальних, а не штучно придуманих турбот про інших людей. Саме томи доречно використовувати такі трудові завдання, результати яких мають не просто тренувальне, а й практичне застосування.

Доречно використовувати такі форми і методи роботи: спостереження за працею дорослих; допомога малюкам, одноліткам і дорослим; прибирання ігрового майданчика; виготовлення поробок й іграшок; читання та обговорення художньої літератури; використання народних прислів'їв і приказок; розгляд ілюстрацій; чергування по столовій і в куточку природи; бесіди про професії; перегляд і обговорення мультфільмів; свята і розваги тощо.

Упровадження різних видів роботи в практику трудового виховання закладу дошкільної освіти створює передумови для скорочення терміну адаптації дітей передшкільного віку до праці, підвищення активності до планування трудових умінь і навичок, досягнення значного рівня працездатності та працелюбності. Цьому сприяє регулярне залучення кожної дитини до праці. Частоту організації трудових завдань того чи іншого змісту та кількість дітей, які працюватимуть одночасно, слід визначати, виходячи з життєвої потреби, ступеня опанування дітьми трудових умінь і навичок, складності роботи та її обсягу, інтересів дітей, їхньої кількості в групі, наявності обладнання і таке інше.

Для залучення дитини передшкільного віку до праці без примусу доцільно використовувати постановку трудових завдань в ігровій формі. Наприклад, педагог повідомляє, що Незнайко не може сам з чимось справитись і просить йому допомогти; або звертає увагу дітей на те, що книжки потребують «лікування», і запитував в них, чи хочуть вони бути добрими лікарями – Айболитами.

Під час організації тематичних днів (наприклад, «День Мийдодіру»), діти мають змогу продемонструвати свої уміння у господарсько-побутовій праці (поставити на місце стільці, іграшки, книжки, витерти пил з дитячих і лялькових меблів, будівельного матеріалу, помити іграшки, попрати невеликі лялькові речі тощо), у самообслуговуванні (проведення конкурсу на те, хто краще розташує одяг і взуття у відведених для цього місцях, скоріше зав'яже шнурки, почистить одяг тощо).

Оскільки кожна дитина – неповторна індивідуальність, необхідно надавати їй право вибирати завдання із кількох запропонованих. Досить ефективним є використання опосередкованих впливів на дитину передшкільного віку – через зміст художніх творів, народні прислів'я та приказки, приклад однолітків тощо. Після завершення роботи доцільно проаналізувати й оцінити її хід та здобуті результати. З допомогою оцінювання можна визначати рівень опанування дитиною передшкільного віку певних трудових дій і правил поведінки. Водночас

педагогічна оцінка виконує і стимулювальну роль, бо сприяє формуванню мотивів трудової діяльності.

Отже, виховання працелюбності в дітей буде ефективним, якщо трудова діяльність у закладі дошкільної освіти організовується за умов: чіткого визначення виховних завдань у кожному конкретному виді праці, використання у повсякденних життєвих ситуаціях дітьми елементів інтересу до трудових зусиль, систематичного залучення кожної дитини до праці, постійного врахування результатів диференційованого підходу до знань, умінь, навичок дітей, створення трудової атмосфери в групі.

Література

1. Беленька Г. Чому діти не хочуть виконувати трудові доручення? *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2018. № 11. С. 57–61.
2. Виховання дошкільника в праці. За заг. ред. З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, М. А. Машовець та ін. 2-ге вид., стер. Київ, 2002. 112 с.
3. Захарчук Н. Трудове виховання дошкільників. Семінар-практикум для вихователів. *Дитячий садок. Управління*. 2018. № 10. С. 11–15.
4. Ліщенко І. Організація трудової діяльності дошкільнят. *Палітра педагога*. 2014. № 4. С. 10–13.
5. Топчій О. Праця розвиває всебічно. Педагогічна рада за методом «Шість капелюхів мислення». *Палітра педагога*. 2014. № 4. С. 6–9.
6. Соколовська О. Виховання працьовитості дітей старшого дошкільного віку в процесі підготовки до навчання в школі. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*. № 1 (34). 2020. С. 311–317.

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ЯК СУЧАСНИЙ ЗАСІБ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Є.В.Тягнирядно,
к.п.н., доцентка,
професорка кафедри мовної підготовки